

Приложение 4.2.1

Подход за оценка на риска на повърхностни водни тела да не постигнат поставените цели за опазване на околната среда

За да се направи преценка за достигане на поставените цели за опазване на околната среда, освен определянето на натиска и неговото значение е необходимо да се оцени въздействието на всички видове натиск върху повърхностните води, съгласно изискванията на чл. 157, ал. 1, т. 2 от Закона за водите (ЗВ).

Оценката на риска, казано по друг начин е да се оцени каква е вероятността повърхностните водни тела в района с басейново управление да не могат да достигнат поставените цели за добро състояние, определени съгласно чл. 157, т. 6 и т. 8 на ЗВ.

В търсенето на общ подход между 4-те басейнови дирекции за унифициране на процеса на анализ на натиска и въздействието, се изготви един предварителен документ, в който се постигна съгласуваност по следните въпроси: ползвани изходни данни, определяне на фактори за натиск, критерии и цифрово изражение за значимост на отделните видове натиск, стъпки за провеждане на анализа на натиска и въздействието от антропогенните дейности върху състоянието на повърхностните води.

До момента този процес за изработване на национална методика или подход за оценка на риска за повърхностните водните тела да не достигнат целите не е приключил и не е финализиран на национално ниво. Не е изработено и адаптирано национално ръководство, съответстващо на Ръководство 3 „Анализ на натиска и въздействията“, за прилагане на РДВ.

Поради тези причини БДУВДР Плевен прилага един опростен подход за оценка на риска. Ползваният подход включва:

- Метод, съгласно Ръководство за прилагане на РДВ в България /резултат от Twinning Project “WFD-Danube-Bulgaria”, BG2003/IB/EN/02 прилагано с оценката при първия ПУРБ;
- Структуриране и организация на информацията по елементи за качество, съгласно формата приет от група „Мониторинг и оценка“ на МКОРД;
- Стандарти за качество на околната среда (СКОС), съгласно Наредба Н-4 за характеризирание на повърхностните води и Наредба за стандарти за качество на околната среда за приоритетни вещества и някои други замърсители, както е описано по-долу;
- Предварително съгласувания документ между Басейновите дирекции.

За преценяване на застрашеността за непостигане на целите на ниво водни тела по правило се прилага следната тристепенна система за оценка на екологичното и химическо състояние:

Постигането на целите е вероятно	не е в риск
Не е вероятно постигането на целите	в риск
Не е ясно дали ще се постигнат целите	вероятно в риск

За всяко водно тяло се изготвя се отделна риск оценка, а именно:

- риск за непостигане на целите на екологично състояние;
- риск за непостигане на целите в рамките на химическото състояние на повърхностните водни тела.

Решението за всяко едно водно тяло да попадне в една от трите системи за оценка се взема на база анализа резултатите от мониторинга. Мониторингът с цялият си обхват от данни от хидробиологичен, физикохимичен и хидрометричен , контролира и определя резултатите от оценката.

При оценката на риска за изпълнението на целите за екологичното състояние повърхностните води се използват четири категории:

- Риск поради наличен натиск от органични замърсявания (от вещества, които поглъщат/изтеглят кислорода). За целите, на първо място се оценяват получените резултати от проведения хидробиологичен мониторинг на индикативните за определено водно тяло БЕК. За оценка на възможен риск се ползва сранителен метод на измерените показатели и стойностите на показателите от таблиците от Приложение 6, А „Биологични елементи за качество“ на НИД на Наредба Н-4 за характеризиране на повърхностните води /22.09.2014 г./.

Като подкрепящи, за оценката се ползват и една част от физикохимичните показатели за качество разписани в същата Наредба и същото приложение, част Б „Физикохимични елементи за качество“. В групата показатели, индикативни към органичните натоварвания са разтворен кислород, БПК-5, активна реакция. Сравнява се изчислената средногодишна стойност и граничните стойности на показателите за определяне на добро и умерено (различно от добро) състояние.

- Риск от доказан натиск от нутриенти (азотни и фосфорни съединения). За оценка на въздействието на този вид натиск се анализират резултатите от мониторинг на следните физикохимични показатели: азот- нитритен, нитратен и амониев, фосфор - от

ортофосфати, общ азот и общ фосфор. Отново като гранични стойности за разделяне на оценката на водните тела в риск/ не в риск, се ползват граничните стойности на тези показатели за добро и умерено състояние в Приложение 6, Б „Физикохимични елементи за качество“ на НИД на Наредба Н-4 за характеризирание на повърхностните води /22.09.2014 г./. При сравнението се взема средногодишната измерена концентрация.

- Риск от наличен натиск от опасни специфични химични вещества. За целите на оценката на този тип въздействие се използват резултатите от мониторинга на избраните за всяко водно тяло специфични вещества, разпознати като натоварващи или очаквано натоварващи водите, с високи концентрации водещи до замърсяване. Специфичните замърсители, които са селектирани за всяко отделно повърхностно водно тяло, независимо от категорията, на територията на Р България са публикувани в Приложение 7 на НИД на Наредба Н-4 за характеризирание на повърхностните води /22.09.2014 г./.

Сравняват се СГС на измерените при анализа концентрации и СГС на СКОС на отделните специфични замърсители- метали, не метали, органични разтворители или пестициди.

- Риск от наличен натиск от хидроморфологични изменения – към дадения момент не е отчетен.

Цялостната оценка на едно повърхностно водно тяло дали е в риск/или не в риск за достигане на добро екологично състояние се състои в притегляне на всяка една от изброените по-горе категории. Определящи са резултатите от оценката на БЕК. Физикохимичните елементи за качество и специфичните опасни химични вещества са подкрепящи. Поради голямия брой и разнообразие на анализиранияте в тази група показатели, оценката не е събирателна, а всяка една отделна за себе си. Общата оценка на тази група, поддържаща БЕК е на принципа “one out, all out”, т.е. наличието на превишение на само един от изброените по-горе критерии се отразява на оценката, като се взема по-ниската степен, т.е. определя се че тялото е в риск да не постигне целите си за добро екологично състояние.

При оценката на риска за изпълнението на целите за химическото състояние на повърхностните води се използват вещества, съгласно Приложение I от Наредба за стандарти за качество на околната среда за приоритетни вещества и някои други замърсители от 09.11.2010г.

- Риск от доказан натиск от приоритетните вещества. За целите на оценката на този тип въздействие се използват резултатите от мониторинга на селектираните за определено водно тяло приоритетни вещества, за които имаме сведения, че са открити във водите в концентрация най-малко 50% от средно годишни стойности (СГС) на СКОС

(т.е. водни тела оценени в риск). В тази група водни тела се включват и тези, които предварително са оценени в риск и за тях се изпълнява програма за оперативен мониторинг. Според изискванията на РДВ, ако водното тяло не е в риск и пункта е в групата за контролен мониторинг приоритетните вещества се контролират веднъж на 6 години, т.е. 1 цикъл на ПУРБ. Избора на водните тела и планирането на времето за пробовземане и анализ на приоритетните вещества се включва в разработените програми за национален мониторинг на водите. Списъка на приоритетните вещества, които се наблюдават в повърхностните водни тела е унифициран в рамките на страните членки на Европейския съюз, изведени са европейски екологични стандарти за качество с определни СГС и МДС на концентрация за всяко вещество. РБългария е транспонирала Директива 2008/105/ЕС за определяне на стандарти за качество на околната среда в областта на водите в Наредба за стандарти за качество на околната среда за приоритетни вещества и някои други замърсители от 09.11.2010г.

Като гранични стойности, отчитащи оценката на водните тела в риск или не в риск за достигане целите за добро химическо състояние, се вземат стойностите СГС на СКОС на анализирани приоритетни вещества при условие, че е изпълнено изискването на чл.84 от Наредбата за мониторинг на водата от 11.04.2011г .

Принципа на “one out, all out” се ползва както за оценката на риска за достигане на добро екологично състояние, така и за оценката на риска за постигане на добро химично състояние. Наличието на отклонение (разбирай превишение) в СГС на едно вещество или метал от анализирани група приоритетни вещества, води автоматично до оценка в риск от непостигане на целите по отношение на химичното състояние на водното тяло.

Разгледаният вариант на оценка на въздействието/ оценката на риска е в случай, когато за определено повърхностно водно тяло е направена предварителна оценка, избран е мониторингов пункт, същия е включен в програмата на мониторинг(оперативен или контролен), планиран е мониторинг на индикативните биологични и физикохимични и др.показатели, мониторинга е проведен в предвидената честота и получените резултати са с висока достоверност.

Съществуват различни от този случаи, а именно:

- Когато по различни причини, напр. новообразувано водно тяло не е определен мониторингов пункт; или
- В пункта има информация за физикохимичните характеристики, а няма мониторинг на БЕК или
- Планираният мониторинг не е изпълнен в определената честота; или

- Планирания мониторинг е изпълнен, но резултатите не са с нужната достоверност или
- Няма релевантни резултати от мониторинг: поради не зависещи от БДУВДР причини в лабораториите на ИАОС не се анализират 3 от 33-те приоритетни вещества. Някои приоритетни вещества не се работят съгл. изискванията на чл. 84 от Наредба 1 за мониторинг на водите и резултатите са с ниска достоверност. Стойностите на получените резултати от анализиранията вещества не се записват в протоколите, съгл. изискванията на чл.85 от Наредбата за мониторинг на водите, когато са под границата на определянето. Всички анализи на ПВ се извършват единствено в матрица вода. Няма разработени методи за анализ в седимент и биота, където се очаква мониторинга да бъде облекчен по отношение на честота, възможно достижима стойност на СКОС и т.н.

Имайки предвид така изброените условности/непълноти при наличие на резултати с ниска достоверност или не изпълнен мониторинг, водното тяло се оценява „вероятно в риск“ за не достигане на целите и мониторинга се продължава до получаване на достоверна информация.

Представеният подход при оценката на риска за постигане на целите се прилага за различните категории повърхностни води - реки и езера, както и при силно модифицираните повърхностни водни тела.